

SOCIALE ONGELIJKHEID

ZONDAG VAN DE ARBEID
BIDDAG VOOR GEWAS EN ARBEID
DANKDAG VOOR GEWAS EN ARBEID

raad van kerken in nederland

biforumne

bij de tekst

Inhoud

Sociale ongelijkheid	1
Achtergrond	2
Ervaringsverhaal	4
Biddag voor gewas en arbeid	6
Zondag van de arbeid	8
Dankdag voor gewas en arbeid	10
Jongeren	13

Teksten

Bert Altena
Trinus Hoekstra
Henk Janssen
Klaas van der Kamp
Maartje Wildeman

Foto's

Raad van Kerken

Omslag

Marijke Kamsma - bliksemzwart

Eindredactie

Trinus Hoekstra
Klaas van der Kamp
Beppie van Laar

© Raad van Kerken in Nederland, Amersfoort 2016
Kon. Wilhelminalaan 5
3818 HN Amersfoort
tel. 033 4633844
e-mail rvk@raadvankerken.nl
website www.raadvankerken.nl

Prijs: 3,50 (incl. portokosten)

Reacties op deze uitgave zijn welkom via een formulier
op www.raadvankerken.nl/samenleving

sociale ongelijkheid

Het materiaal voor viering en gesprek over arbeid, economie en sociale zekerheid staat in 2016 in het teken van het thema 'Sociale ongelijkheid'.

Sociale ongelijkheid is een belangrijke kwestie op dit moment. Christine Lagarde, hoofd van het Internationaal Monetair Fonds, sprak eerder over een 'duizelingwekkende' toename van ongelijkheid. Zij vergelijkt de situatie in de 21ste eeuw met de wantoestanden van de 19e eeuw. En Barack Obama bestempelde de ongelijkheid als 'the defining challenge of our time'. Ook het World Economic Forum besteedde aandacht aan de ongelijkheid tijdens de jaarvergadering, de World Economic Summit begin 2015 in Davos. De eindverklaring van het Forum noemde ongelijkheid één van 's werelds 'meest urgente problemen'.

In ons eigen land neemt de sociale ongelijkheid ook toe. We maken de overgang mee van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving. De overheid legt daarbij de nadruk op zelfredzaamheid. Maar hoe realistisch is zo'n pleidooi als zelfredzaamheid in toenemende mate gepaard gaat met sociale ongelijkheid?

We willen met het materiaal vieringen faciliteren en gesprekken stimuleren over deze thematiek. U vindt in deze uitgave een beknopt achtergrondartikel met gespreksvragen. We besteden in het artikel aandacht aan het boek *Kapitaal in de 21e eeuw* van de Franse econoom Thomas Piketty en aan de studie *Ongelijkheid in Nederland* van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeeringsbeleid. U treft vervolgens een artikel aan over de 19-jarige vakkenvuller Soufian

Afkir. Soufian vergeleek op een aandeelhoudersvergadering van Ahold zijn jeugdloon met het riante salaris van de CEO. U vindt verder in dit boekje suggesties voor prediking en liedkeuze voor biddag, zondag van de arbeid, dankdag en oogstdienst. De suggesties voor de bid- en dankdag sporen met lezingen van het Oecumenisch Leesrooster. De suggesties voor de zondag van de arbeid vloeien voort uit het leesrooster van de Rooms-Katholieke Kerk. Tot slot treft u suggesties aan om het gesprek over het thema met jongeren te voeren.

De Raad van Kerken heeft dit materiaal gemaakt in samenwerking met Kerk in Actie. De organisaties hopen dat de teksten bijdragen aan inspirerende gesprekken en vieringen rond de thematiek van 'Sociale ongelijkheid' en stimuleren bij het kiezen van een eigen positie in vragen die de samenleving ons aanreikt.

achtergrond

Sociale ongelijkheid is meer dan een verschil in vermogen. Sociale ongelijkheid heeft te maken met ongelijkheid in maatschappelijke posities, verschil in kansen en mogelijkheden. Vermogensongelijkheid ligt aan die bredere ongelijkheid ten grondslag. Ongelijkheid in vermogen leidt tot verdere sociale ongelijkheid.

De Franse econoom Thomas Piketty heeft in 2014 met zijn boek *Kapitaal in de 21e eeuw* de vinger gelegd op de wereldwijd toenemende vermogensongelijkheid. Piketty zegt dat die ongelijkheid te maken heeft met het feit dat de overheid een hoger rendement toestaat op vermogen dan op arbeid. Aanvankelijk bracht Piketty veel ophef teweeg met zijn analyse. Maar de mediahype is in de loop van het afgelopen jaar weer wat weggeëbd.

Dat is niet helemaal terecht. Want de analyse van Piketty is uiterst actueel, als we kijken naar het motto van de participatiesamenleving. De overheid probeert de samenleving te veranderen van een verzorgingsstaat in een participatiesamenleving en riep de burgers in september 2013 op 'om naar vermogen te participeren in de samenleving'. Nu weten we dat die oproep 'naar vermogen' is bedoeld om breed sociaal

mensen bij de veranderingen te betrekken. Maar wat als het fundament van die brede sociale potentie, en de materiële vermogens die mensen daartoe kunnen inzetten, in toenemende mate scheef verdeeld is?

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid heeft in 2014 de sociale ongelijkheid op een rijtje gezet in de studie *Ongelijkheid in Nederland*. De economisch-historicus Bas van Bavel wijst er in dit rapport op, dat de vermogensongelijkheid in Nederland groot is. Van Bavel meent dat het verschil in vermogen vooral is toegenomen na de jaren '80. De allerrijksten hebben de afgelopen decennia hun vermogens vergroot. Daarnaast is er aan de onderkant van de samenleving juist sprake van een toename van schulden. De belasting op arbeid is in Nederland tamelijk hoog, de belasting op consumptiegoederen is toegenomen, maar de vermogensbelasting is laag gebleven.

De toenemende vermogensongelijkheid gaat momenteel gepaard met een verder gaande versobering. Met die verdere versobering van de arrangementen van de verzorgingsstaat zullen mensen volgens Van Bavel vaker worden gedwongen om voorzieningen zelf te betalen, zoals aanvullend onderwijs, juridische hulp en zorg. Gezinnen moeten

hun eigen vermogen aanspreken, omdat de kosten van die bijzondere voorzieningen vaak te groot zijn om vanuit het gewone inkomen te dekken. De helft van de Nederlandse gezinnen heeft geen vermogen. De mensen hebben dus geen toegang tot de bijzondere voorzieningen. Deze vermogensongelijkheid en de versoering van de verzorgingsstaat leiden zo gemakkelijk tot een verdere ongelijkheid tussen mensen.

Van Bavel verwacht dat maatschappelijke effecten van de versoering van de verzorgingsstaat gaan lopen langs de lijnen van vermogensongelijkheid. Wie voor een dubbeltje geboren is, wordt nooit een kwartje. Wie het levenslicht ziet in een rijk beklede wieg, zal ook later op voorsprong liggen ten opzichte van anderen. Hierdoor dreigt er zowel langs materiële als niet-materiële weg weer een soort van erfelijke ongelijkheid te ontstaan. Dit doet denken aan een 19e-eeuwse situatie zoals Piketty die voorziet.

Piketty wijst er in zijn boek op dat er ingegrepen kan worden; bijvoorbeeld door een verhoging van de belasting op hogere vermogens en door het werken aan een wereldwijd gecoördineerd systeem van belastingen. Door zo'n wereldwijd samenhangend systeem zouden multinationals er niet meer aan ontkomen om belasting af te dragen in

armere landen met een zwakke overheid en een beperkte sociale staat. En hogere vermogens zouden niet zo gemakkelijk meer in belastingparadijzen onder te brengen zijn.

Piketty noemt in zijn boek belastingen een politiek-filosofisch onderwerp. Bij het vaststellen van het systeem van belasting gaat het om je visie op de samenleving en op het algemeen belang. Zonder belastingen geen publieke middelen voor collectieve doelen, maar zonder samenleving zouden er volgens Piketty ook geen vermogens zijn. Piketty meent dat het maatschappelijke debat moet gaan over de vraag, wat we onder algemeen belang verstaan en hoe we daartoe de verhouding van private vermogens zien. Piketty stelt de vraag of het vanuit die fundamentele relatie van private vermogens tot het algemeen belang - ze komen immers voort uit de samenleving - niet 'normaal' zou moeten zijn om naar vermogen bij te dragen aan het algemeen belang. En is dat eigenlijk ook niet een heel mooi motto voor de participatiesamenleving, om er ook naar vermogen in financiële zin aan bij te mogen dragen?

Gespreksvragen

1. Hoe ervaart u sociale ongelijkheid?
2. Is in uw omgeving (buurt, familie-, vrienden- en kennissenkring, kerk) sociale ongelijkheid een thema?
3. Hoe ziet u de relatie tot vermogensongelijkheid?
4. De belastingherziening is voorlopig van de baan. Ziet u iets in de suggestie van Piketty van een hogere vermogensbelasting?

ervaringsverhaal

Soufian Afkir uit Rotterdam, een negentienjarige vakkenvuller van Albert Heijn, protesteerde op 15 april 2015 tijdens een aandeelhoudersvergadering van moederbedrijf Ahold tegen zijn beloning. De FNV had geregeld dat Soufian voor één dag aandeelhouder was. Soufian sprak namens de jongerenafdeling van de FNV, Young & United. Door 50.000 jongeren was een petitie ondertekend, waarin staat dat ze een volwassenenloon willen voor jongeren ouder dan 18.

Soufian rekende Ahold-baas Dick Boer voor wat het verschil is tussen zijn eigen jeugdloon en het riant salaris van de CEO. 'U verdiende in 2013 zo'n 3,7 miljoen euro. Dat is zestienhonderd euro per uur. Ik verdien 5,96 per uur.' Dat is iets meer dan het minimumjeugdloon. De uitsmijter: 'Om uw salaris van één jaar te evenaren, moet ik 299 jaar fulltime werken.' Waarop hij ten

overstaan van de aandeelhouders zijn pak in tweeën scheurde om duidelijk te maken dat hij van zijn salaris slechts een half pak kon betalen. Dick Boer wist zich niet goed raad toen hij op de aandeelhoudersvergadering oog in oog stond met Soufian Afkir.

Soufian Afkir is verrast door alle reacties die hij heeft gekregen. 'Ik hoopte zo dat het mensen wakker zou schudden en volgens mij is me dat wel gelukt', zegt Soufian. 'Ik denk alleen niet dat er nu op korte termijn iets gaat veranderen. Tenminste, ik heb nog van niemand iets gehoord.'

Ahold zegt sympathie voor zijn actie te hebben, maar een woordvoerder herhaalt woorden van CEO Dick Boer: de aandeelhoudersvergadering was niet de goede plek voor de toespraak van Soufian. 'De discussie over het loon moet niet worden gevoerd met Ahold, maar aan de cao-tafel', zegt

ongelijkheid in actie

een woordvoerder. 'Als iedereen boven de achttien het salaris van een 23-jarige zou verdienen, gaat er veel werkgelegenheid verloren', stelt Pieter Verhoog van Detailhandel Nederland. 'Ze worden dan onbetaalbaar en dat kost honderdduizenden banen. Dat wil de FNV toch ook niet?'

Henk van der Ploeg van de FNV moet lachen om die opmerking. "Het werk is er of het werk is er niet. Natuurlijk is de loonkostenpost voor kleine ondernemingen soms een zware dobber. Maar om het op z'n zachtst te zeggen: ik vind het niet een heel serieuze opmerking. Misschien dat de boodschappen iets duurder worden, maar so what?" Van der Ploeg vindt dat de supermarktbranche misbruik heeft gemaakt van de crisis. 'Zij zijn juist de enige in de detailhandel die geen last hebben gehad van de crisis. Iedereen bleef toch boodschappen doen? Waarom komen ze werknemers dan niet tegemoet?'

Verhoog zegt weinig te kunnen met deze opmerking van Van der Ploeg. 'Het is nu eenmaal het businessmodel van de retail om de kosten laag te houden.'

Monopoly

Monopoly is als spel ontstaan in 1904. De naam is afgeleid van het Griekse 'Monos Polein', wat vrij vertaald zoveel betekent als 'enige op de markt'. Doelstelling van het spel was dan ook de kwalijke eigenschappen van monopolisme te laten zien. Spelenderwijs kan je ervaren hoe de rijke steeds rijker wordt en de arme uiteindelijk helemaal te gronde gaat. Wie het snelst investeert in huizen, wie de meeste hotels bezit, zal in de regel het spel winnen.

Het spel heeft de ontwerper, Charles B. Darrow, een werkloze verwarmingsmonteur uit de Verenigde Staten, geen wind-eieren gelegd. Hij gebruikte aanvankelijk als poppetjes de bedeltjes uit de armband van zijn vrouw. In de traditionele monopolyversies vindt men nog steeds strijkijzertjes en vingerhoedjes in plaats van gewone pionnen. Het spel werd immers populair. Charles B. Darrow stierf als multimiljonair.

Bedragen minimumloon per uur (bruto) per 1 juli 2015

Leeftijd	36 uur per week	38 uur per week	40 uur per week
23 jaar en ouder	€ 9,67	€ 9,16	€ 8,70
22 jaar	€ 8,22	€ 7,78	€ 7,39
21 jaar	€ 7,01	€ 6,64	€ 6,31
20 jaar	€ 5,94	€ 5,63	€ 5,35
19 jaar	€ 5,07	€ 4,81	€ 4,57
18 jaar	€ 4,40	€ 4,17	€ 3,96
17 jaar	€ 3,82	€ 3,62	€ 3,44
16 jaar	€ 3,33	€ 3,16	€ 3,00
15 jaar	€ 2,90	€ 2,75	€ 2,61

biddag voor gewas en

9 maart 2016

Lezingen: 2 Kronieken 1:7-13, Psalm 111 en Lucas 11:1-13

Carte blanche op biddag

Hoe zouden wij reageren op de vraag die Salomo als aanstaande koning als een carte blanche wordt voorgelegd door God in 2 Kronieken: "Wat wil je dat ik je geef?" De vraag klinkt onvoorstelbaar, maar heeft alles te maken met waar het op de biddag voor gewas en arbeid om gaat. Waar spannen wij ons voor in, in ons leven, werken en zorgen?

Wij leven in de nasleep van een economische crisis. De komende jaren in ieder geval zal de werkloosheid nog hoog blijven. Tegelijkertijd neemt de onzekerheid op de arbeidsmarkt toe met een toenemende trend van tijdelijke en flexibele banen. Daarnaast wordt de sociale zekerheid steeds verder beperkt.

In 2014 stelde de Franse econoom Thomas Piketty, zoals elders in deze uitgave uitgelegd, het fenomeen aan de orde van een toenemende wereldwijde vermogensongelijkheid. Voor Nederland werd dit fenomeen bevestigd met een rapport van de WRR. Een

toenemende vermogensongelijkheid vormt het fundament voor toenemende sociale ongelijkheid met uiteindelijk een aantasting van de samenhang en de democratische draagkracht van onze samenleving.

Hoe reageren wij vanuit die ontwikkelingen op de vraag: "Wat wil je dat ik je geef?"

Gedroomde koning

Salomo vraagt wijsheid en inzicht om het volk te houden bij de weg van God opdat gerechtigheid en vrede en daarmee welzijn zullen heersen in het land. Het is het antwoord van een gedroomde koning.

'Bidden' komt in het verhaal van Kronieken aan de hand van de figuur van Salomo enerzijds naar voren als een waagstuk. Salomo als aankomende koning 'krijgt het voor het zeggen'. In die zin heeft de vraag van God het karakter van een test, of met een woord uit de tekst van Lucas een 'beproeving'. Aan de andere kant komt 'bidden' daarmee ook naar voren als een ontmaskerende bezigheid. Duidelijk wordt hoe zijn

- Bidden is
- beseffen dat bidden heel gevaarlijk is omdat het enig antwoord
- op de pijn en tranen van de wereld een leven is met toegewend gelaat
- en met een hart dat keer op keer uit vrije wil zich treffen laat.
-

(laatste couplet van het gedicht
Alles moet gezegd van Henk Vijver)

n arbeid

wezen is gericht. Het antwoord van Salomo toont aan dat hij al bezit wat hij vraagt. In het licht van Psalm 111 is zijn vraag zijn antwoord: bij wijsheid gaat het om 'ontzag voor de HEER' en bij inzicht 'om leven naar zijn wet'.

Beproeving

De tekst uit Lucas begint na een korte inleiding vrij onverhoeds met de vraag van de leerlingen aan Jezus 'Heer, leer ons bidden'. In vergelijking met Kronieken krijgt Jezus het hier van zijn leerlingen voor het zeggen. Het gebed dat Jezus de leerlingen dan voorhoudt eindigt in de versie van de NBV met de bede 'breng ons niet in beproeving'. In Kronieken zien we dat God Salomo beproeft met de woorden 'wat wil je dat ik je geef?' Het antwoord van Salomo refereert aan de eerste bedden van het gebed dat Jezus de leerlingen voorhoudt: 'Laat uw naam geheiligd worden en laat uw koninkrijk komen'. De beproeving komen we te boven door ons te richten op God. Met de bedden om de

heiliging van de naam en het laten komen van de heerschappij die daar bij hoort, geven we het God voor het zeggen. Alleen zo blijven we uit de beproeving en komen we de beproeving te boven.

Samenredzaamheid

Bij deze God kunnen we ons niet verschuilen achter de woorden dat we het niet voor het zeggen hebben. Deze God vraagt ons 'Wat wil je dat ik je geef?' Wij hebben het voor het zeggen! In de nasleep van de huidige economische crisis lijkt het erop dat we vooral bezig zijn om de oude welvaart zoveel mogelijk te herstellen en te behouden. De verzorgingsstaat zijn we daarbij aan het inruilen voor de participatiesamenleving. Die samenleving heeft ook kansen, maar meer in het teken van samenredzaamheid dan zelfredzaamheid. Alleen met welzijn dat we gemeenschappelijk hebben, komen we een sociale ongelijkheid te boven die ons als samenleving verdeelt en verscheurt.

Suggesties voor liederen

Lied 111,6 Van alle wijsheid het begin is: vrees de Heer met ziel en zin (Liedboek)

Lied 40 Lied van dromen en vergezichten (Eva's lied)

Lied 718,2 Niet voor schuren die niet duren, gaf Gij vruchtbaarheid (Liedboek)

zondag van de arbeid

1 mei 2016

Lezingen: Handelingen 15:1-2,22-29; Psalm 67:2-3,5-6,8; Johannes 14:23-29

Op zondag 1 mei 2016, het feest van de heilige Jozef, arbeider, staat de (rooms-katholieke) kerk stil bij de arbeid. De Schrift-lezingen gaan niet over de arbeid, maar over de onderlinge band van de mensen die al dan niet werken. Het gaat dus over een bijbels mensbeeld. Om dit te voeden roept God ons bijeen.

Gelijkwaardig en ongelijk

In de ouverture van de Bijbel wordt bezongen waar het onze Schepper om begonnen is. Wat zijn bedoeling is met dé mens op onze zuster moeder aarde. God heeft dé mens (elckerlyck), mannen en vrouwen geschapen in zijn beeld om op Hem te gaan gelijken (Gen.1: 26-31). In de ogen van de Barmhartige zijn alle mensen gelijkwaardig, juist omdat zij verschillend en ongelijk

(o.a. mannen/vrouwen) zijn. Deze zo van elkaar verschillende mensen heeft God in gelijkwaardigheid aan elkaar toevertrouwd. Om van het anders-zijn van de ander te genieten en voor elkaar zo goed als God te zijn (in aandacht en liefde elkaar verstaan). Deze roeping geldt voor ieder mens. Voor de broeders en zusters van Jezus Christus wordt deze opdracht concreet in het leven van de geloofsgemeenschap. Gelovend in de verrezen Heer zijn de broeders en zusters één van hart en ziel en kunnen zij van harte een solidaire gemeenschap vormen. Zij delen alles met elkaar naar ieders behoefte (dus niet gelijke monniken gelijke kappen). A-sociale (financiële) ongelijkheid wordt opgeheven, maar zij gunnen elkaar dat de een meer behoeften heeft dan de ander, op een gelijkwaardige wijze zijn zij ongelijk

(Hand.2:53-47;4:32-35): 'Liefhebben is genieten van het verschil met de ander' (S.Spender).

Religieuze gelijkwaardigheid

Broeders en zusters, die één van hart en ziel zijn en van mening verschillen over belangrijke geloofszaken, lossen dit in een openhartig gesprek met elkaar op, zo lezen wij in Hand. 15. De discussie gaat er over of heidenen die christen willen worden zich eerst moeten laten besnijden (dus eerst Jood worden). In het gesprek wordt de Thora van Mozes geïnterpreteerd met het oog op deze nieuwe situatie. De verschillende interpretaties van de Thora zijn ongelijk, maar wel gelijkwaardig: 'In overeenstemming met de heilige Geest hebben wij namelijk besloten u geen verplichtingen op te leggen dan wat strikt noodzakelijk is' (Hand.15,28.19). De heidenchristenen dienen zich wel te houden aan de regels van het Noachitisch verbond (Hand. 15:20-21,29). Geen religieuze ongelijkheid dus, maar gelijkwaardigheid van verschillende interpretaties en levenswijzen binnen de ene geloofsgemeenschap.

Ik ben...de weg, de betrouwbare ten leven!
Dit zegt Jezus tegen zijn leerlingen, wanneer Hij van hen afscheid aan het nemen is. De weg die Jezus is, is de weg van de liefde, die de Vader voor hem en zijn leerlingen heeft. Door Jezus en dus elkaar lief te hebben wordt gehoor gegeven aan de Vader.

Suggesties voor liederen

Psalm 67(I),1 Heel de aarde jubelt en juicht voor de Heer ... omdat Hij steeds op wondere wijze
alles bestuurt in gerechtigheid (Gezangen voor Liturgie)

Lied 591,1 De steppe zal bloeien (GvL)

Lied 1010 Geef vrede, Heer, geef vrede (Liedboek)

Dit liefhebben betekent kiezen voor elkaar in goede en in kwade dagen, in barmhartigheid en gerechtigheid tot zegen van mensen. Deze betrouwbare liefdesweg leidt tot leven in vreugde volop, waarbij niemand uit, maar iedereen in wordt gesloten. Een barmhartige omarming waarin a-sociale ongelijkheid is opgeheven en tot vrede strekt, een zegen is (Joh. 14:23-29).

Een gezegend leven

Geïnspireerd door de blijde boodschap van de Schrift ontdekken wij dat wij gezegende mensen zijn, die in gelijkwaardige ongelijkheid (anders-zijn) geroepen zijn om in verbondenheid met elkaar God aan het licht te brengen (Psalm 67). Als aan elkaar geschonken broeders en zusters vormen we een solidaire gemeenschap open voor de wereld (vreemdeling, vluchteling). Vanuit deze visie op de mens, kunnen we bemoeidigd worden om creatief sociale ongelijkheid aan de kaak te stellen en uit de weg te ruimen, zodat er niemand meer hoeft rond te komen van een a-sociaal minimum. Van Godswege zijn wij gezegende mensen. Door God te zegenen omwille van het dagelijks leven wordt alles transparant naar God toe en wordt ons leven veelbetekenend in Gods ogen. Zegenen is een wijze van leven en een wijze van zien: de wereld (ook die van de arbeid) zien in Gods licht.

dankdag voor gewas

2 november 2016

Lezingen: 1 Kronieken 29:10-16; Psalm 103 en Lucas 17:11-19.

Sociale ongelijkheid

De Dankdag voor Gewas en Arbeid biedt bij uitstek gelegenheid om het thema Sociale ongelijkheid aan de orde te stellen. De Dankdag vindt traditioneel plaats aan het einde van het seizoen, waarin de oogst centraal staat. En als er geoogst wordt, dan wordt er ook altijd gekeken naar de verdeling van de oogst. Want de opbrengst van het land (en van onze arbeid en andere inspanningen) is een gemeenschappelijk bezit. De oogst, in bijbelse zin, is niet bedoeld om de ongelijkheid en de verdeeldheid te vergroten, maar is juist aanleiding om op een nieuwe manier sociale verhoudingen te herstellen.

Uitsluiting

In het evangelieverhaal is sprake van een specifiek soort sociale uitsluiting. De mensen die aan huidvraat lijden (melaatsheid) worden op afstand gehouden. Wij weten nu meer over de bestrijding en omgang met besmettelijke ziekten. Maar gaan wij zoveel beter om met mensen die ziek zijn of op een of andere manier hulp behoeven?

De zieken in het evangelie wenden zich tot Jezus. Zij bleven op afstand staan, staat er met enige nadruk. Ze roepen naar Jezus om medelijden. Het kyrie wordt gehoord, al lijkt in eerste instantie de afstand daarmee niet opgeheven. Jezus stuurt hen door naar de priesters. De priesters moeten volgens de wet een genezing constateren en religieus

sanctioneren. Het wonder is dat de melaatsen terwijl ze gaan worden genezen. Er is geen belemmering meer voor hen om in de gemeenschap te worden opgenomen.

Geloof

Het verhaal gaat verder. Slechts één van de genezen patiënten keert naar Jezus terug om God zijn dank te betuigen. Alleen bij hem volgt op het kyrie een gloria. Niet toevallig blijkt deze een Samaritaan te zijn. Het is uitgerekend de vreemdeling die door terug te keren en zijn dankbaarheid te uiten de sociale cohesie bevordert, waar de andere negen anoniem opgaan in de gemeenschap. Met zijn terugkeer naar de bron van zijn genezing, zet hij als het ware de daar ontstane beweging van genezing en verbinding voort. Dat is het geloof, waar Jezus op doelt, als hij verklaart dat het geloof van deze Samaritaan hem heeft gered.

Als voor deze lijn in de uitleg gekozen wordt, biedt Psalm 103 een nadere ondersteuning. Het is een loflied op Gods goedheid die verbindt en mensen niet uitsluit maar schaart onder de weidsheid van zijn hemelse trouw.

Toekomst

Het loflied van David bij de voorbereidingen van de tempelbouw in I Kronieken, hoe geconstrueerd ook, sluit hier naadloos bij aan. Het motief dat hier prominent klinkt is dat alles wat wij menen te bezitten, geschenk en gave is. Dat wat we bezitten hebben

Arm

Wij zijn nooit zo arm als wanneer wij machteloos staan tegenover onze rijkdom

(aforisme Okke Jager)

en arbeid

we om het te kunnen bezitten God toe te wijden. Alleen in het delen met de mensen met wie wij gaan en die op onze weg komen heeft het bestaansrecht en toekomst. Verder wordt hier het bekende bijbelse besef uitgedrukt, dat wij op aarde voorbijgangers zijn, vreemdelingen en gasten. Geen mens kan de wereld, land of goederen als het zijne claimen. Wat ons verenigt is dat we als het ware allemaal uitgesloten zijn, die door Gods genade 'ingesloten' worden, begiftigd met de gaven van het leven, de wereld en al haar schoonheden, vergelijk Psalm 103, 15 - 18.

Suggesties voor liederen

Lied 103, de alternatieven bij Psalm 103 (a-d) (Liedboek)

Lied 315 Heb dank, o God van alle leven (Liedboek)

Lied 712,2 Wij doen of het het onze is wat God ons geeft (Liedboek)

Uitleg

Voor de uitleg lijkt een inzet bij het evangelieverhaal het meest voor de hand te liggen. Het gaat daarin om een concrete situatie, die zich zonder veel moeite laat vertalen naar andere situaties van sociale ongelijkheid in onze huidige samenleving. We zijn het er misschien snel over eens dat sociale uitsluiting verkeerd is. Spannender is het dan om na te denken over de vraag wat die ene, genezen Samaritaan, die terugkeert naar Jezus anders maakt dan de resterende negen. Heeft het er misschien mee te maken dat kyrie en gloria in zijn leven in evenwicht zijn? Hij heeft niet alleen oog voor zijn eigen korte-termijn belang, maar is en blijft gericht op het herstellen van sociale relaties en gemeenschap. Het is zijn geloof dat dit laatste in de nabijheid van Jezus is te vinden.

Ongelijk = onrecht

De oude Statenvertaling, die in behoudende protestantse kringen nog wel wordt gebruikt, kent het woord 'ongelijk' als klassiek begrip voor 'onrecht'. 'Waarom doet gij elkander ongelijk?' vraagt Stefanus in Handelingen 7. De Herziene Statenvertaling geeft dit weer als: 'Waarom doet gij elkaar onrecht?' En in 1 Korinthe 6: 7 heet het volgens de Statenvertalers: 'Waarom lijdt gij niet liever ongelijk?' waar de nieuwe teksten vertalen: 'Waarom lijdt u niet liever onrecht?'

Jaar van barmhartigheid

In dit heilig jaar zullen wij de ervaring kunnen opdoen ons hart te openen voor allen die leven in de meest hope-loze randgebieden van het bestaan die de moderne wereld op dramatische wijze doet ontstaan. Hoeveel situaties van onbestendigheid zijn er aanwezig in de wereld van vandaag! Hoeveel wonden zijn er geslagen in het vlees van zovelen die geen stem hebben, omdat hun kreet verzwakt en verstomd is door de onverschilligheid van de rijke volken. (...)

Laten wij niet vervallen in onverschil-ligheid die vernedert, in gewenning die de geest verdooft en verhindert het nieuwe te ontdekken, in cynisme dat verwoest. Laten wij onze ogen openen om te kijken naar de ellende van de wereld, de wonden van zoveel broeders en zusters die van hun waardigheid zijn beroofd, en laten wij ons uitgedaagd voelen om naar hun kreet om hulp te luisteren. Laten onze handen hun handen vastpakken en laten wij hen naar ons toe trekken, opdat zij de warmte van onze aanwe-zigheid, van vriendschap en broeder-schap voelen. Moge hun kreet de onze worden en mogen wij de barrière van onverschilligheid kunnen doorbreken die dikwijls soeverein heerst om hypo-crisie en egoïsme te verbergen.

(paus Franciscus in de bul 'Misericordiae Vultus' (lett. Het gelaat van barmhartigheid) bij de aankondiging van het jaar van barmhartigheid, dat loopt van 8 december 2015 tot 20 november 2016)

jongeren

Wat zou je doen met een miljoen?

Er lagen sokken in een ruimte verspreid waarin een briefje zat met de vraag: 'wat zou je doen met een miljoen?' Elke tiener had zo'n sok gepakt en was uitgenodigd het antwoord op hetzelfde briefje te schrijven. De antwoorden werden gedeeld. 'Een groot huis kopen', stond op de meeste briefjes, en ook 'een mooie auto.' 'Geven aan goede doelen', was ook opgeschreven. Geld schenken aan iemand die het goed gebruiken kan, was niet bij ze opgekomen.

Ik vroeg de tieners mensen in gedachten te nemen voor wie geldgebrek een serieus probleem is en vroeg die gedachten te delen. Het bleef bij wat algemene termen als 'arme mensen' en 'mensen in Afrika'. Dat leeftijds-genoten elders in de wijk ernstige geldproblemen kunnen hebben kwam niet in ze op.

Ik realiseerde mij na deze bijeenkomst van de tienerdiscussiegroep dat de vraag wat het hebben of het missen van geld met een mens doet, waarschijnlijk te hoog gegrepen was. Echt bezig met geld zijn deze jongeren nog niet. Wel met bezit. Je valt op als je geen smartphone hebt, of geen eigen kamer, of dat je niet naar het tentfeest van

radio 538 kan, terwijl je wel zou willen maar de entreprijs is te hoog. Of de reden daarvan besproken wordt, ik heb het vermoeden van niet. Of er begrip getoond wordt, solidariteit? Ongetwijfeld, maar waarschijnlijk op een wat bedekte manier, meer in één op één contact dan door het in de groep te gooien. Eerder zal het voorkomen dat de tiener die de boot mist doordat er van huis uit geen geld voor is, keihard aan zijn lot overgelaten wordt. In die zin weerspiegelen jongeren wellicht de samenleving waarin ze zichzelf aantreffen.

Joan Armatrading heeft het lied Liza gemaakt waarin ze deze thematiek aansnijdt (op het album *Into the blues*, 2007). Het lied biedt mogelijk een opening om met jongeren in gesprek te komen: "... Everybody say 'Don't hang around with Liza. She's from the other side of town. The part where folks live on welfare. ... If you make friends with a girl like that. Well it's a big disgrace'." Het lied bevat een keerpunt met: 'I'm gonna make up my own mind. ... Hey Liza, let me take your hand. From where I stand you're in need of a friend.'

Gespreksvragen

1. Beluister het lied via YouTube. Wat roept het bij je op?
2. In het lied wordt ongelijkheid overbrugd door vriendschap. Hoe kijk jij hier tegen aan?
3. Welke ongelijkheid stoort jou het meest? En wat zou je er aan willen doen? Wat zou je bijvoorbeeld doen met een miljoen?

